

Remissyttrande över SOU 2025:108 – Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro

Swedish Edtech Industry är en icke-vinstdrivande branschorganisation som samlar företag som utvecklar och levererar digitala tjänster och produkter till den svenska utbildningsmarknaden. Våra cirka 80 medlemsföretag verkar inom bland annat lärplattformar, läromedel, administrativa system, hårdvara och kompetensutveckling.

Vi är formell remissinstans och har under utredningens gång haft dialog med utredare tillsammans med berörda medlemsföretag.

Vårt yttrande fokuserar endast på den del av betänkandet (kap 9) som avser förslaget om ett nationellt register över barns och elevers frånvaro, då detta direkt berör våra medlemmars system, skolhuvudmännens digitala miljöer samt den nationella digitala infrastrukturen i skolväsendet.

Sammanfattning

Vi delar ambitionen att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar och att främja elevers närvaro i skolan. Men förslaget om ett nationellt frånvaroregister innebär en långtgående och strukturell förändring där kontrolluppdraget utökas med uppföljning och systemstyrning, samtidigt som alternativa lösningar inte analyserats fullt ut.

Vi avstyrker därför förslaget om ett nationellt frånvaroregister i detta skede.

Innan frågan om ett nationellt register över våra barn och elevers frånvaro tas vidare, behövs en statlig satsning på gemensamma standarder, interoperabilitet och behovsstyrd datadelning. Det behövs en tydligare samordning av alla olika instanser som på ett eller annat sätt hämtar respektive lämnar data.

Skolverket bör ges föreskriftsrätt och ett tydligt mandat att fastställa grundläggande nationella standarder för informationsutbyte inom skolväsendet, i samverkan med huvudmän och bransch.

Utan gemensam infrastrukturell grund riskerar ett register, trots motsatta intentioner, att bli ytterligare en fristående lösning i ett redan fragmenterat systemlandskap. Över tid riskerar vi även att skapa förutsättningar för ändamålsglidning och en successiv utvidgning

av statens tillgång till individdata. Vi ser faror med detta, då det handlar om känsliga personuppgifter.

Våra synpunkter, bakgrund till vårt ställningstagande

Från kontrollinstrument till bredare styr- och uppföljningsverktyg

Utredningens kärnuppdrag har breddats. Om än med goda intentioner, har ett riktat kontrollinstrument inom socialförsäkringsområdet, att motverka felaktiga utbetalningar och möjliggöra effektiva kontroller, blivit ett bredare nationellt styr- och uppföljningsverktyg inom skolväsendet.

Förslaget motiveras dels som ett verktyg för att säkerställa korrekta utbetalningar, dels som underlag för uppföljning, analys, kvalitetsdialoger och främjande arbete kring elevers närvaro.

Vi förstår intentionerna och ambitionerna. Problematisk och långvarig frånvaro är en komplex företeelse som kan ha samband med såväl skolmiljö och undervisning som psykisk hälsa, social situation och andra stödbehov. Möjligheten att på ett mer sammanhållet sätt analysera relevant information och dela uppgifter mellan berörda myndigheter kan bidra till ett mer heltäckande och främjande arbete kring barn och unga. Detta lyfts både indirekt och direkt i andra aktuella utredningar och uppdrag. Men vi menar att när syfte och ändamål ändras, förändras också åtgärderna.

Breddning principiellt betydelsefull - risk för framtida ändamålsglidning

Den breddning som sker tror vi är principiellt betydelsefull. En åtgärd som kan vara proportionerlig för ett avgränsat kontrollsyrte får en annan innebörd när den också ska innehålla uppföljning och utvecklande funktioner.

Betänkandet innehåller en omfattande och gedigen analys av informationssäkerhet och dataskydd. Utredningen behandlar risker för obehörig åtkomst, spridning av uppgifter och behovet av tydlig reglering, loggning och behörighetsstyrning. Det är tydligt att stor vikt har lagts vid att säkerställa att registret, givet de angivna ändamålen, ska kunna hanteras på ett rättssäkert och dataskyddsenligt sätt.

Vår invändning gäller inte säkerheten inom systemet, utan den långsiktiga systemeffekten av att etablera ett nationellt register över våra barn och elevers frånvaro. När infrastrukturen väl finns på plats och uppgiftsbehandlingen kan preciseras genom framtida föreskrifter uppstår en möjlighet till successiv utvidgning. Utredningen föreslår bland annat

att det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som kan meddela föreskrifter om vilka personuppgifter som får behandlas för att göra dataanalyser och urval.

Teknisk helhetsanalys och samordnad infrastruktur före ställningstagande till register

Innan frågan om ett nationellt frånvaroregister tas vidare behöver de grundläggande förutsättningarna för säker och hållbar informationshantering i skolväsendet stärkas ytterligare. Det behövs en tydligare samordning av alla olika instanser som på ett eller annat sätt hämtar respektive lämnar data.

Utredningen gör en analys av nuläget, att det finns system för frånvarorapportering hos de flesta huvudmän, att Skolverket ska utveckla ett webbgränssnitt för de som inte har osv. Vi menar att det behövs en mer samlad teknisk och arkitekturell analys av hur information ska struktureras, delas och förvaltas nationellt. Det är centralt för att kunna bedöma proportionalitet, kostnadseffektivitet och långsiktig hållbarhet. Frånvarodata är inte isolerad information utan en del av en större informationsarkitektur som omfattar elevregister, scheman, betyg, stödinsatser och andra administrativa processer. Förändringar i hur dessa uppgifter hanteras påverkar hela det digitala ekosystemet.

Vi vill inte riskera ytterligare fristående lösningar i ett redan fragmenterat systemlandskap.

Ge Skolverket tydligare mandat

Den långsiktigt hållbara lösningen menar vi är att åtgärda de strukturella brister i den digitala infrastrukturen som både detta förslag och andra reformer blottlägger och som vi pekar på i vårt PM Från digital röra till ordning och reda¹. Den rådande avsaknaden av gemensamma tekniska standarder, semantisk enhetlighet och tydlig nationell styrning skapar både kostnadsdrivande integrationer och återkommande "plattformshaverier".

Vi anser att det behövs ett tydligt inriktningsbeslut där Skolverket ges:

- föreskriftsrätt och mandat att fastställa grundläggande nationella standarder för interoperabilitet,
- ansvar att definiera gemensamma datamodeller och begreppsstrukturer, samt
- långsiktig finansiering för att samla, samordna och kvalitetssäkra arbetet med standarder och API-strukturer i samverkan med sektorn.

¹ https://swedishedtechindustry.se/wp-content/uploads/2025/05/PM-Infrastruktur_Swedish-Edtech-maj-2025.pdf

Delar av grundstrukturen finns, exempelvis genom den tekniska standarden SS 12000 och etablerade informationsområden såsom skoladministration, betygshantering och just frånvaro/närvarodata. Problemet är inte att arbetet saknas helt, utan att det saknas mandat, styrning och incitament för genomslag. Här pågår flera olika projekt, bland annat SCB:s Nya Skoldata², som konkretiserar problemen som finns och därmed tar oss närmare en lösning och en tydligare samordning av vilken data som ska samlas i olika databaser och register.

Skolverkets roll bör vara att sätta ramar, standarder och spelregler för informationsutbyte. Med föreskriftsrätt och tydligt mandat kan myndigheten säkerställa att alla nya reformer, såsom ett eventuellt frånvaroregister, nationella prov, tester och kartläggningar, vilar på en gemensam och hållbar informationsarkitektur.

Avslutande ord

Vi menar att vi tillsammans måste börja med att åtgärda de strukturella bristerna i skolväsendets informationshantering innan frågan om nya centrala register aktualiseras. Här kan det omfattande arbete som gjorts inom ramen för betänkandet tas tillvara för vidare analys.

Först när en sammanhållen och normerad infrastruktur är på plats kan det göras en bedömning av om, och i vilken form, ett nationellt frånvaroregister är nödvändigt.

Vi är redo att bidra i arbetet.

Jannie Jeppesen, vd Swedish Edtech Industry

Joel Hörnqvist, ordförande Swedish Edtech Industry

² https://www.scb.se/contentassets/048c2c293c404f3e899e91b844b6b9c2/aterrapportering-regeringsuppdrag_nya-skoldata_v1.pdf